

MUZIKOLOGIJA

Uz tekst Ivana Boškovića „Gdje je i kad rođen Ivan Mane Jarnović,”

Lovro Županović, Zagreb

U posljednjem broju (3) našeg časopisa objavili smo iz pera P. Z. Blajića članak IVAN BOSKOVIĆ O IVANU MANI JARNOVIĆU. Bio je to prikaz Boškovićeve odužeg teksta što ga je on svojedobno tiskao u časopisu »Marulić« (br. 2/86). Budući da autor prikaza (Blajić) nije u njemu (bar) upozorio na neke neprihvatljivosti Boškovićeve teksta, uredništvo — u svrhu potpunijeg obavještenja čitatelja našeg časopisa o problematiki o kojoj je riječ — smatra uputnim objaviti i (drugačije intonirani) osvrt Lovre Županovića, preuzet pristankom autora iz časopisa »Arti musices« sv. 17, br. 1/86, str. 147—150.

1. U svom tekstu s gornjim naslovom, objavljenom u časopisu »Marulić« br. 2 za ožujak—travanj 1986. na str. 239—250, Ivan Bošković je:

a) iznio genezu uvođenja Ivana Mane Jarnovića u hrvatsku glazbenu kulturu prije pedesetak godina prvenstveno zalaganjem dra A. Schneidera, kao i kasnije dokaze (do danas) koji su na bilo koji način učvršćivali, odnosno olabavljivali tezu o Jarnovićeve hrvatskom podrijetlu, a time i o njegovoj pripadnosti glazbenoj kulturi hrvatskog naroda;

b) donio fotokopiju izvornog zapisa (iz Matične knjige krštenih u Palermu) o krštenju Giovanni Giernovichija (29. 10. 1747.), svoju transliteraciju istog, te fotokopiju službenog prijepisa tog zapisa koji je (prijepis) učinio današnji župnik župe S. Antonio M. Abate u kojoj je (1747.) kršten G. Giernovichij;

c) identificirao — na osnovi tog zapisa — G. Giernovichija s Ivanom Manom Jarnovićem, te (u nastavku) objavio svoju verziju najprije (kraće) biografije roditelja G. Giernovichija/Jarnovića, a onda (opširnije) i potonjega;

d) zaključio da je — s obzirom na sredinu djelovanja G. Giernovichija/Jarnovića — taj »dojučerašnji hrvatski guslač i skladatelj Ivan Mane Jarnović (...) od sada francuski glazbenik vjerojatno talijanskog podrijetla« (...).

Tim svojim tekstom Bošković je — po svom mišljenju i čvrstom uvjerenju — potpuno dokazao opravdanost vlastite davnošnje sumnje (još od 1957, a možda i ranije) u hrvatsko — a posebice dubrovačko — podrijetlo (a time i u pripadnost hrvatskom narodu) Ivana Mane Jarnovića, iznesene 1983. god. u napisu Možemo li Ivana Manu Jarnovića nazivati dubrovačkim i hrvatskim skladateljem? (»Marulić«, 1983, br. 6, str. 671).

2. Boškovićevo objavljivanje (1986.) fotokopije izvornog zapisa o krštenju G. Giernovichija u Palermu 1747. godine nedvojbeno ima težinu te je svakako vrijedno pozornosti. Manje je — po mišljenju potpisanoga, a bez obzira na sličnost prezimenâ i imenâ — uvjerljivo Boškovićevo identificiranje Giernovichija s Jarnovićem, ne zbog toga što bi potonjega odsad trebalo brisati iz hrvatske glazbene kulture nego jer je (identificiranje) izvršeno na osnovi Boškovićeve prethodno fiksirane teze da se u slučaju Giernovichija mora raditi o Jarnoviću. A poznato je da sličnost prezimena (pa i koincidencija s imenom) ne mora značiti ama baš ništa: i nekad i danas bilo je i jest slučajeva postojanja čak i po nekoliko osoba istog imena i prezimena, koji međusobno ničim nisu (bili) »ni rod ni pomoć Bog«. (Prije nekoliko godina u Zagrebu je, na primjer, umro neki Ivan Lukačić. Nije valjda da će ga netko od budućih muzikologa za stotinjak godina zbog toga proglasiti ako ne autorom zbirke *Sacrae cantiones*, a ono njegovim izravnim potomkom?)

Nevolja je u tome — a potpisani ne vjeruje da to Bošković ne zna — što se 1747. godine po župama još nije vodio (od 19. stoljeća propisani *Status animarum* (dosl. prijevod: *Stanje duša* [župljanâ])). U njemu se, naime, uz ime i prezime krštenika tijekom vremena — a prema rubrikama — ukratko upisivao (nazovimo ga) slijed zbivanja u životu dotičnika (zanimanje, bračno stanje, smrt i sl.). Zbog pomanjkanja takvih podataka, izvorni zapis o kršteniku Giovanni Giernovichiju (za potpisanoga) ne može imati značenje »kruskog svjedoka« za povezivanje potonjega s Ivanom Manom Jarnovićem tako dugo, dok se ne pronađe drugi (dokaz) koji će te dvije osobe zaista čvrsto povezati u jednu.

3. Sve što je izneseno, međutim, nije bilo bitno za odluku potpisanoga da reagira na tekst Ivana Boškovića. Razlog je dublje naravi, a poticajnost mu je bila u ovim Boškovićevim rečima:

— »Polazeći od već iznesenog gledišta da nije bitno gdje se neki glazbenik rodio i kojem je narodu pripadao, nego gdje je živio, djelovao i stvarao« (...; str. 247).

Tu misao Bošković je 1983. god. (»Marulić«, br. 6, str. 671) formulirao ovako:

— »Jer — kad je o glazbi riječ — nije bitno gdje se netko rodio i kojem je narodu pripadao, nego gdje je živio, djelovao i stvarao.«

Objavljena dvokratno, ta je misao napisana očito s punom odgovornošću njezina autora, koji se svojim tekstovima kroz minulih petnaestak godina potvrđivao kao osoba kojoj je i te koliko bilo

stalo do činjenične egzaktnosti. Sada proizlazi da je toj činjeničnoj egzaktnosti manjkalo poznavanje odavno fiksirane spoznaje o genetičnoj troslojevitosti (glazbene) kulture svakog naroda. Formulacija te troslojevitosti može se izraziti ovako:

a) (glazbenu) kulturu bilo kojeg naroda neposredno izgrađuju stvaraoci *rođenjem i djelovanjem* vezani uz rodno tlo (primjer za hrvatsku glazbu: Ivan Marko Lukačić);

b) izgrađuju je neposredno i stvaraoci *rođenjem i djelovanjem* u sredini etnički drugog naroda (pr. za hrv. glazbu: Talijan Tomaso Cecchini [Cecchino]);

c) posredno je — u obratnom odnosu — izgrađuju stvaraoci, *rođeni* u dotičnom narodu, a s *vremenski dužim ili kraćim djelovanjem* u etnički drugoj sredini (pr. za hrv. glazbu: Vinko Jelić).

Ta spoznaja nije (rečeno je) nova, i na osnovi nje — da navedemo samo nekoliko primjera — Händel je jednako i njemački i engleski skladatelj

prisjetimo se lanjskog obilježavanja 300. obljetnice njegova rođenja i u obje republike Njemačke i u Engleskoj), »ruska emigrantska škola« (termin je uvjetan) posebice od 1917. god. podjednako je i ruska i narodna među kojima su njezini pripadnici djelovali, Kelemen i Malec pojednako su naši odnosno njemački/francuski skladatelji, i tako dalje.

Šteta je što ograničenost raspoloživog prostora ovom tekstu ne dopušta objavljivanje tabele, u kojoj bi (prema Ivanu Boškoviću) morali biti navedeni identični slučajevi od, recimo, razdoblja artis novae do danas. Budući da praktički *nema* naroda čija (glazbena) kultura genetički nije rezultat istaknute troslojevitosti, možemo zamisliti učinak što bi ga objavljivanje takve tabele polučilo u inozemstvu te — nakon reagiranja znanstvenika (muzikologa) — primjenu nje u (budućem) pisanju povijesti (evropske) glazbe.

ČLANCI

MEDIMURSKI ORGULJAŠI

Ivan Kozjak

Miroslav Vuk, Zagreb

(Svršetak)

Te je popijevke Anton Luci osobno sastavio, napisao iz starijih pjesmarica ili pohrvatio sa slovenskog u razdoblju 1864—1872 u Štrigovi.³

Orguljaš Ivan Kozjak bio je aktivan i u Hrvatskom savezu katoličke omladine i u Katoličkoj akciji, koju je vodio prof. Kuntarić. Kao pravi pučki školnik ljubomorno je njegovao i sačuvao do naših dana divnu popijevku u čast Uznesenja Blažene Djevice Marije, starinsku adventsku »Nut denes je zadnji vre adventa dan«, više božićnih, korizmenih itd. Njegov miran i savjestan orguljaški rad poremetio je rat i dolazak Mađara u Međimurje i Belicu. Odmah je i od njega bilo traženo da svira mađarske popijevke, a posebno da svira mađarski »himnus«! Dušom i srcem Hrvat, odbio je zahtjev i nastavio svirati hrvatske popijevke i naravno, počeo doživljavati neugodnosti. 14. siječnja 1943. bio je optužen od »föjegyözőja« u Čakovcu da odbija svirati u crkvi »himnus«, 14. veljače iste godine hapse ga mađarski žandari i odvođe u Pečuh na sud kao protudržavnog neprijatelja. Osuđen je na 6 mjeseci zatvora. Zanimljivo je da niti poslije presude orguljaš nije svirao mađarske popijevke u crkvi, nego samo hrvatske sve do 27. ožujka 1945. godine, kad su stare orgulje u beličkoj crkvi zanimemile zauvijek. Toga dana Nijemci su minirali crkveni zvonik i srušili ga zajedno s korom i skoro čitavom crkvom. U tom bezumlju potpuno su uništene i orgulje. Nedugo nakon rušenja crkve umire i vlč. župnik Pavao Košak. Tako je Belica u kratkom vremenskom razdoblju ostala bez crkve i župnika. Na sreću župljana ostao je mladi i radin kapelan vlč. Stjepan Crnčec koji s puno elana u suradnji s orguljašem Kozjakom, svo-

jom pouzdanom desnom rukom, kao članom crkvenog odbora, građevnog odbora za gradnju nove crkve, organizira pripreme za rasčišćavanje ruševina i gradnju nove crkve. U to vrijeme orguljaš Kozjak je nabavljač građevnog materijala, glavni poslovođa, organizator svih poslova i koordinator radova koji su počeli 10. rujna 1945, a već 10. studenog 1945. belička je crkva, zahvaljujući u velikoj mjeri i orguljašu Kozjaku, bila pod krovom. Za sve vrijeme, od rušenja do završetka gradnje, vjerski život odvijao se pred crkvom ili unutar ruševnih zidova crkve, a orguljaš je svirao na svoj vlastiti harmonij. 21. lipnja 1946. crkvu je posvetio biskup dr. Josip Lach uz asistenciju dvadesetak svećenika i ogomno mnoštvo naroda. I za taj radostan događaj orguljaš Kozjak je ispjevao, po staroj navadi, na opće zadovoljstvo i odobravanje svih prisutnih, svoje spričavanje kao i kad su za 15. rujna 1946. postavljena i novi toranj i nova zvona, koja je darovao selu i župi tesarski majstor, belički župljanin Matija Cerković. Upravo u to vrijeme, kad su se javljali slični problemi oko vjerskog života, posebice crkvenog pjevanja, kao i za vrijeme rata, orguljaš Kozjak obnavlja veliki ženski crkveni zbor koji je bio poznat po njegovanju izvornih pučkih crkvenih popjevaka, posebice svake godine 8. kolovoza na Mariji Bistrici, kada je »belička fara došla pešice na prošćenje«. U toku tog hodočašća orguljaš Kozjak je bio »vižar« i upravo u tom njegovu pjevanju čulo se na desetke prekrasnih starinskih marijanskih već zaboravljenih međimurskih pučkih popjevaka starih i preko dvijestotine godina. Čuo se starinski međimurski govor s primjesama ikavice (što je karakteristika za više sela uz Muru u donjem Međimurju), došlo se do spoznaje da su naši starci posjedovali